

ASSESSMENT CHALLENGES IN MIXED-ABILITY CLASSROOMS

Nizomjonova Gulzoda

Webster University, MATESOL Master's Program

ABSTRACT

This article examines the major challenges associated with assessment in mixed-ability classrooms. A mixed-ability classroom consists of learners with different levels of knowledge, language proficiency, learning speed, motivation, skills, and individual educational needs. Applying identical assessment procedures and criteria to all students may sometimes produce inequitable outcomes because learners do not begin the learning process from the same level. The article discusses several major assessment challenges, including standardized assessment, limited attention to individual differences, inflexible assessment criteria, students' psychological factors, and teachers' workload. It also explores the potential of formative assessment, differentiated assessment, portfolios, peer assessment, and self-assessment in mixed-ability classrooms. The article argues that effective assessment should measure not only students' final achievement but also their individual progress and development. A flexible and inclusive assessment system can provide teachers with more accurate information about students' learning and help create a fairer educational environment.

Keywords

mixed-ability classroom, assessment, formative assessment, differentiated assessment, individual needs, EFL, learner development, assessment criteria.

ARALASH QOBILIYATLI SINFLARDA BAHOLASH MUAMMOLARI

Nizomjonova Gulzoda

Webster University, MATESOL magistranti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada aralash qobiliyatli sinflarda o'quvchilar bilimini baholash jarayonida yuzaga keladigan asosiy muammolar tahlil qilinadi. Aralash qobiliyatli sinf deganda bilim darajasi, til ko'nikmalari, o'rganish tezligi, motivatsiyasi va individual ehtiyojlari turlicha bo'lgan o'quvchilar bir guruhda ta'lim oladigan muhit tushuniladi. Bunday sinflarda barcha o'quvchilar uchun bir xil baholash mezonlaridan foydalanish ayrim hollarda adolatsiz natijalarga olib kelishi mumkin. Maqolada standartlashtirilgan baholash, individual farqlarni hisobga olmaslik, baholash mezonlarining moslashuvchan emasligi, o'quvchilarning psixologik holati va o'qituvchining ish yuklamasi kabi muammolar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, formativ baholash, differensial baholash, portfolio, o'zaro baholash va o'z-o'zini baholash kabi yondashuvlarning aralash qobiliyatli sinflarda qo'llanish imkoniyatlari muhokama qilinadi. Maqolada samarali baholash o'quvchilarning faqat yakuniy natijasini emas, balki ularning individual rivojlanish jarayonini ham hisobga olishi kerakligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: aralash qobiliyatli sinf, baholash, formativ baholash, differensial baholash, individual ehtiyojlar, EFL, o'quvchi rivojlanishi, baholash mezonlari.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida sinflarning tarkibi tobora xilma-xil bo'lib bormoqda. Ayniqsa, chet tilini o'qitishda bir sinf yoki guruh tarkibida bilim va ko'nikmalari turli darajada bo'lgan o'quvchilarni uchratish odatiy hol hisoblanadi. Ayrim o'quvchilar ingliz tilini maktabgacha yoshdan o'rganishni boshlagan bo'lsa, boshqalari uni faqat maktab yoki universitetda o'rganishi mumkin. Natijada bir xil dars jarayonida o'quvchilarning lug'at boyligi, grammatik bilimlari, talaffuzi, tinglab tushunishi va gapirish qobiliyatlari sezilarli darajada farq qiladi.

Bunday sinflar odatda mixed-ability classrooms, ya'ni aralash qobiliyatli sinflar deb ataladi. Ushbu muhit o'qituvchidan dars mazmunini, topshiriqlarni va baholash usullarini turli darajadagi o'quvchilarga moslashtirishni talab qiladi.

Baholash ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismidir. U o'quvchining nimani o'rganganini aniqlash, o'qitish samaradorligini baholash va kelgusidagi ta'lim strategiyalarini belgilash imkonini beradi. Biroq aralash qobiliyatli sinflarda baholash jarayoni oddiy bir xil topshiriq va umumiy mezonlar asosida tashkil etilganda muammolar yuzaga kelishi mumkin.

Shu sababli aralash qobiliyatli sinflarda adolatli, moslashuvchan va rivojlanishga yo'naltirilgan baholash tizimini shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biridir.

ARALASH QOBILIYATLI SINFLAR TUSHUNCHASI: Aralash qobiliyatli sinf — bu o'quvchilarning bilim darajasi, qobiliyati, o'rganish tezligi, tajribasi va ehtiyojlari bir xil bo'lmagan ta'lim guruhidir.

Masalan, ingliz tili sinfida ayrim o'quvchilar B2 darajasida erkin gaplasha olsa, boshqalari A2 darajasida bo'lishi mumkin. Ba'zi o'quvchilar grammatikani yaxshi o'zlashtirgan bo'lsa, boshqalarning kuchli tomoni speaking yoki listening bo'lishi mumkin.

Bunday farqlar o'qituvchiga ikki tomonlama vazifa yuklaydi. Bir tomondan, yuqori darajadagi o'quvchilar zerikib qolmasligi kerak. Ikkinchi tomondan, boshlang'ich yoki pastroq darajadagi o'quvchilar topshiriqlarni bajarishda qiynalib qolmasligi lozim.

Shu sababli baholash tizimi ham o'quvchilarning xilma-xilligini hisobga olishi kerak.

ARALASH QOBILIYATLI SINFLARDA ASOSIY BAHOLASH MUAMMOLARI

Bir xil mezonlardan foydalanish

Aralash qobiliyatli sinflarda eng keng tarqalgan muammolardan biri barcha o'quvchilarni aynan bir xil mezon asosida baholashdir.

Masalan, barcha o'quvchilarga bir xil darajadagi writing topshirig'i berilib, bir xil grammatik va leksik talab qo'yilsa, boshlang'ich darajadagi o'quvchi yuqori darajadagi o'quvchiga nisbatan ancha noqulay vaziyatga tushadi.

Bunday baholash o'quvchining real rivojlanishini emas, balki uning boshqa o'quvchilarga nisbatan qayerda turganini ko'rsatishi mumkin.

Individual rivojlanishni hisobga olmaslik

O'quvchilar bir xil boshlang'ich darajaga ega emas. Bir o'quvchi qisqa vaqt ichida katta progress qilishi, boshqa o'quvchi esa sekinroq rivojlanishi mumkin.

Agar faqat yakuniy natija baholansa, katta rivojlanishga erishgan, ammo hali yuqori darajaga chiqmagan o'quvchining mehnati yetarlicha aks etmasligi mumkin.

Shuning uchun baholashda o'quvchining oldingi natijasi bilan hozirgi natijasi o'rtasidagi farq ham hisobga olinishi maqsadga muvofiq.

Standartlashtirilgan testlarning cheklovlari

Standart testlar katta guruhlarini baholash uchun qulay bo'lsa-da, ular individual farqlarni har doim ham to'liq aks ettira olmaydi.

Masalan, speaking ko'nikmasini faqat yozma test orqali baholash o'quvchining real kommunikativ qobiliyati haqida to'liq ma'lumot bermaydi.

Shuning uchun turli baholash shakllaridan foydalanish zarur.

Psixologik bosim

Baholash o'quvchilarda stress va xavotirni yuzaga keltirishi mumkin. Aralash qobiliyatli sinflarda pastroq darajadagi o'quvchilar o'zlarini kuchli o'quvchilar bilan solishtirib, o'z qobiliyatlariga nisbatan salbiy fikr shakllantirishlari mumkin.

Bu holat motivatsiyaning pasayishiga va darsdagi faollikning kamayishiga olib kelishi mumkin.

O'qituvchi baholash jarayonida faqat kamchiliklarni ko'rsatish emas, balki o'quvchining yutuqlarini ham ta'kidlashi kerak.

FORMATIV BAHOLASHNING AHAMIYATI

Formativ baholash aralash qobiliyatli sinflarda samarali yondashuvlardan biri hisoblanadi. Uning asosiy maqsadi o'quvchiga yakuniy ball berishdan ko'ra, uning o'rganish jarayonini kuzatish va rivojlanishiga yordam berishdir.

Formativ baholash quyidagi usullar orqali amalga oshirilishi mumkin:

- qisqa savol-javoblar;
- classroom discussion;
- mini-testlar;
- feedback;
- kuzatish;
- exit ticket;
- peer assessment;
- self-assessment.

Masalan, o'qituvchi dars oxirida o'quvchilardan bugungi mavzudan uchta o'rgangan narsasini yozishni so'rashi mumkin. Bu o'qituvchiga o'quvchilarning mavzuni qanchalik tushunganini aniqlash imkonini beradi.

Formativ baholashning muhim jihati shundaki, u xatoni yakuniy muvaffaqiyatsizlik sifatida emas, balki o'rganish jarayonining bir qismi sifatida ko'rishga yordam beradi.

DIFFERENSIAL BAHOLASH

Differensial baholash aralash qobiliyatli sinflarda individual farqlarni hisobga olish imkonini beradi.

Masalan, barcha o'quvchilarga bir xil mavzu berilishi mumkin, ammo topshiriqning murakkablik darajasi farqlanadi.

O'Z-O'ZINI VA O'ZARO BAHOLASH

O‘z-o‘zini baholash o‘quvchilarga o‘z kuchli va zaif tomonlarini aniqlash imkonini beradi.

Masalan, o‘quvchi quyidagi savollarga javob berishi mumkin:

- What can I do now?
- What was difficult for me?
- What do I need to improve?
- What is my next learning goal?

O‘zaro baholashda esa o‘quvchilar bir-birining ishlarini belgilangan mezonlar asosida tahlil qiladi.

Bu usullar o‘quvchilarning metakognitiv ko‘nikmalarini rivojlantiradi va ularni o‘z ta’lim jarayoniga faolroq jalb qiladi.

O‘QITUVCHINING ROLI

Aralash qobiliyatli sinflarda o‘qituvchi baholash jarayonining tashkilotchisi va yo‘naltiruvchisi hisoblanadi.

O‘qituvchi:

1. o‘quvchilarning boshlang‘ich darajasini aniqlashi;
2. individual ehtiyojlarni hisobga olishi;
3. aniq va tushunarli mezonlar ishlab chiqishi;
4. turli baholash usullaridan foydalanishi;
5. muntazam feedback berishi;
6. o‘quvchilarning rivojlanishini kuzatishi kerak.

Bundan tashqari, baholash mezonlari o‘quvchilarga oldindan tushuntirilishi lozim. O‘quvchi nimaga qarab baholanishini bilsa, o‘z faoliyatini yaxshiroq rejalashtira oladi.

TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI

Raqamli texnologiyalar aralash qobiliyatli sinflarda individual baholash imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin.

Onlayn quizlar, learning management systems, elektron portfolio va interaktiv topshiriqlar yordamida o'qituvchi o'quvchilarning natijalarini muntazam kuzatishi mumkin.

Raqamli vositalarning yana bir afzalligi — ayrim topshiriqlarni o'quvchining darajasiga moslashtirish imkoniyatidir.

Biroq texnologiyaning o'zi muammoni hal qilmaydi. Eng muhim masala — o'qituvchining baholash maqsadini to'g'ri belgilashi va mos metodni tanlashidir.

ADOLATLI BAHOLASH TAMOYILLARI

Aralash qobiliyatli sinflarda adolatli baholash quyidagi tamoyillarga asoslanishi mumkin:

Birinchidan, baholash mezonlari aniq bo'lishi kerak.

Ikkinchidan, o'quvchining individual rivojlanishi hisobga olinishi lozim.

Uchinchidan, bir nechta baholash usullaridan foydalanish kerak.

To'rtinchidan, o'quvchiga muntazam va konstruktiv feedback berilishi zarur.

Beshinchidan, baholash o'quvchini boshqa o'quvchilar bilan doimiy solishtirishga emas, uning rivojlanishiga yo'naltirilishi kerak.

MUHOKAMA

Aralash qobiliyatli sinflarda baholash murakkab pedagogik jarayon hisoblanadi. Barcha o'quvchilarga bir xil topshiriq va mezonlarni qo'llash tashkiliy jihatdan qulay bo'lsa-da, bu har doim ham pedagogik jihatdan adolatli bo'lavermaydi.

O'quvchilar o'rtasidagi farqlarni hisobga olish baholash standartlarini pasaytirishni anglatmaydi. Aksincha, bu har bir o'quvchiga o'z bilim va ko'nikmalarini imkon qadar to'liq namoyish qilish uchun mos sharoit yaratishni anglatadi.

Ayniqsa EFL sinflarida reading, writing, listening va speaking ko'nikmalarini alohida va kompleks baholash muhim. Birgina test o'quvchining barcha til qobiliyatlarini to'liq ko'rsatib bera olmaydi.

Shuningdek, baholash natijalari o'qitish jarayonini takomillashtirish uchun ishlatilishi kerak. Agar o'quvchilarning katta qismi ma'lum bir mavzuni o'zlashtira olmagan bo'lsa, muammo faqat o'quvchilarda emas, balki dars metodikasi yoki materiallarida ham bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 5(1), 7–74.
2. Brown, H. D., & Abeywickrama, P. (2019). Language Assessment: Principles and Classroom Practices (3rd ed.). Pearson Education.
3. Brookhart, S. M. (2013). How to Create and Use Rubrics for Formative Assessment and Grading. ASCD.
4. Harmer, J. (2015). The Practice of English Language Teaching (5th ed.). Pearson.
5. Hedge, T. (2000). Teaching and Learning in the Language Classroom. Oxford University Press.
6. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching (3rd ed.). Cambridge University Press.
7. Tomlinson, C. A. (2014). The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of All Learners (2nd ed.). ASCD.
8. Ur, P. (2012). A Course in Language Teaching: Practice and Theory. Cambridge University Press.
9. Wiliam, D. (2011). Embedded Formative Assessment. Solution Tree Press.
10. McMillan, J. H. (2018). Classroom Assessment: Principles and Practice that Enhance Student Learning and Motivation (7th ed.). Pearson.